

Формування стратегії є складовим елементом всього процесу стратегічного планування, який доцільно здійснювати в такій послідовності:

- Етап 1.* Ретроспективний аналіз стратегій і особливостей їх моделювання.
- Етап 2.* Встановлення основних цілей.
- Етап 3.* Збір і компонування набору стратегій.
- Етап 4.* Реалізація стратегій.
- Етап 5.* Контроль і коректування стратегій.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Одним із першочергових завдань підприємства зі збереження стійкості в ринкових конкурентних умовах повинна бути підготовка комплексного стратегічного плану розвитку з врахуванням зовнішніх умов середовища.

Результатом стратегічного планування стає визначення цілей, стратегій і ресурсів. Розроблення стратегії повинно підкріплюватися тактичним плануванням, яке забезпечує послідовне досягнення стратегічних цілей.

Загальна схема стратегічного і тактичного планування діяльності підприємства полягає в такому: аналізі ситуації – внутрішньої та зовнішньої; стратегічній сегментації; формуванні портфеля стратегій; виборі та реалізації конкретної стратегії.

Література

1. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга: Пер. с нем. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
2. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем: Пер. с англ. – М.: Радио и связь, 1991. – 224 с.
3. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 301 с.
4. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия – СПб.: Питер Ком., 1999. – 416 с.
5. Белошапова В.А., Загорий Г.В. Стратегическое управление: принципы и международная практика: Учебн./ Под ред. В.А. Белошапки. – К.: Абсолют В, 1998. – 352 с.
6. Виссема Х. Менеджмент в подразделениях фирмы (предпринимательство и координация в децентрализованной компании): Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 288 с.
7. Igor Ansoff, Edward McDonnell Implanting strategic management, second edition. – New York, 1983. – 236 p.
8. Льюис К.Д. Методы прогнозирования экономических показателей: Пер. с англ. и предисловие Демиденко Е.З. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 130 с.
9. О.П. Крайник, З.В. Клепикова Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. – Львів: "Інтеллект"+Київ "Дакор", 2001. – 260 с.
10. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособностью потенциала предприятия: диагностика и организация. – Луганск, 2000. – 315 с.

УДК 657.471:658.6/8

Доц. І.А. Маринич, канд. екон. наук;
магістрант А.М. Сеньюкова – Львівська КА

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено економічну характеристику витрат підприємства і тенденцію їх зміни. Вивчено поняття затрат і витрат обігу торговельного підприємства, роз'яснено формування витрат за окремими елементами і статтями затрат.

Assoc. prof. I.A. Marynych; undergraduate A.M. Senyukova –

Modern approaches are to forming of charges of point-of-sale enterprise

Investigational economic description of charges of enterprise and tendency of their change. The concept of expenses and charges of appeal of point-of-sale enterprise is studied, forming of charges is explained after separate elements and articles of expenses.

Господарська діяльність завжди пов'язана з виробництвом товарів чи послуг, виконанням різних видів робіт, а також їх реалізацією, тобто просуванням від виробника до споживача. На всіх цих етапах наявні затрати живої і уречевленої праці.

У процесі створення продукції (товарів) визначається їх фактична виробнича собівартість, що враховує суму затрат на виготовлення продукції. Затрати, які пов'язані з просуванням товарів від виробництва до споживачів, враховуючи затрати з реалізації кінцевим споживачем, – витрати обігу, які варто розглядати як собівартість закупівлі, доставки та реалізації товарів.

Витрати обігу наявні у збутових структурах промисловості у вигляді комерційних розходів, в оптовій і роздрібній торгівлі – у вигляді витрат обігу.

У конкретній діяльності поняття затрат є багатофункціональною категорією. На підприємствах торгівлі розрізняють затрати на закупівлю товарів, капітальні вкладення в розширене відтворення основних фондів і поточні затрати на організацію господарської діяльності (транспортування, зберігання, доробку, підсорткування, рекламу, пакування і збут товару).

Кошти на закупівлю постійно перебувають в обігу, їх вкладають у товарні запаси за рахунок власних обігових коштів і кредитів банків, залучених коштів пайовиків чи акціонерів, позик у інших підприємств. Як підсумок, усі вони відшкодовуються за рахунок прибутків, отриманих унаслідок господарської діяльності. Затрати на капітальні вкладення носять довготерміновий характер. Таким чином, затрати бувають короткотерміновими і довготерміновими. Вони уявляють собою використання ресурсів і належать до собівартості торгового процесу, тобто до витрат обігу шляхом визначення спожитої частини (у широкому значенні).

Щодо будь-яких затрат перед підприємством постає головне завдання – забезпечити їх ефективне використання. Детальна характеристика і склад затрат визначаються відповідно до Положення про склад затрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг), що зараховуються у собівартість продукції, і порядку формування фінансових результатів.

Треба відзначити, що категорія "витрати", яка широко використовується у вітчизняній економічній літературі, наприклад у російській економічній літературі, має три аналоги: "затраты", "расходы", "издержки". Розглянемо зміст цих понять.

І.А. Бланк розтлумачує ці поняття таким чином: "затраты – это выраженные в денежной форме расходы, которые предприятие несет в процессе осуществления своей хозяйственной деятельности" [3]. Він поділяє їх на два види – поточні (операційні) та інвестиційні. За І.А. Бланком поточні (операційні) витрати підприємства представлені, в основному, "издержками", які в різних галузях набувають різної форми [3]:

- **издержки производства** – выраженные в денежной форме операционные затраты трудовых, материальных, нематериальных и финансовых ресурсов на производство продукции;
- **издержки обращения** – выраженные в денежной форме операционные затраты трудовых, материальных, нематериальных и финансовых ресурсов на осуществление торговой (торгово-посреднической, сбытовой) деятельности предприятия;
- **издержки размещения** – затраты, связанные с размещением эмитируемых предприятием ценных бумаг (акций, облигаций) на первичном фондовом рынке". І І.А. Бланк, і С.А. Котляров вказують на те, що під "расходами" слід розуміти витрати певного періоду, які відносять на реалізовану за цей період продукцію[3].

С.А. Котляров зауважує, що існують деякі відмінності між поняттями "издержки" та "затраты". Так, слово "издержки" слід використовувати для позначення суми витрат на здійснення будь-якої функції підприємства у сфері виробництва. Інша відмінність полягає в тому, що "издержки" більш широке поняття, ніж "затраты", оскільки воно містить і втрати, і витрати на соціальні потреби. Б. Юровський, навпаки, стверджує, що поняття "затрати" і "расходы" є синонімами, і розтлумачує їх як споживання ресурсів підприємства та вартість робіт і послуг, виконаних для підприємства [12].

Таким чином, аналіз літературних джерел, виданих російською мовою, показує, що немає конкретного чіткого трактування різниці між такими поняттями, як "затрати", "расходы", "издержки". В українській економічній і нормативно-правовій літературі вони представлені одним терміном "витрати", який у перекладі на російську мову означає і "затрати", і "расходы", і "издержки"[5].

Деякі вітчизняні вчені [9] вважають, що необхідно виокремлювати два терміни – "витрати" і "затрати" – залежно від їх змісту та періоду часу, до якого вони прив'язані. Ми вважаємо, що російські категорії "затрати", "расходы", "издержки" є синонімами. У вітчизняній економічній літературі переважає слово "витрати", однак трапляються й такі поняття, як "затрати" та "видатки". Відмінність у тлумаченнях слів "витрати" та "затрати" відсутня.

Термін "видатки" використовується лише у бюджетній сфері діяльності держави. Видатки бюджету – це кошти, які спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум. Проте в бюджетній сфері існує й поняття "витрати бюджету", яке є ширшим за "видатки". Так, витрати бюджету враховують видатки бюджету та кошти на погашення основної суми боргу [11].

Більшість українських учених визначають категорію "витрати", в основному, як поточні витрати підприємства, представлені показником собівартості продукції [4, 6 та ін.]. Деякі автори розглядають "витрати" як вартість придбання необігових активів підприємства [2, 4]. Спеціалісти Міжнародної фінансової корпорації трактують "витрати" як вартісне вираження спожитих ресурсів з метою виконання робіт щодо задоволення потреб клієнтів [8].

На наш погляд, зазначені вище підходи лише частково відображають сутність поняття "витрати". "Витрати" є складною економічною категорією,

що впливає з їх місця, ролі й етапу виникнення в діяльності підприємства. З метою з'ясування сутності витрат розглянемо початковий етап їх формування. Виходимо з того, що поняття "витрати" певним чином пов'язане з поняттям "ресурси". Формування ресурсів підприємства відбувається на ринку капіталу.

Поки необхідні ресурси перебувають на ринку капіталу, вони є потенційними для підприємства. Якщо підприємство купує їх для забезпечення досягнення поставленої мети розвитку, вони стають реальними ресурсами або факторами виробництва для цього підприємства. Таким чином, потенційні ресурси перетворюються в реальні ресурси (активи) підприємства тільки з моменту їх придбання, а факторами виробництва – з моменту їх цільового використання.

Одна частина сформованих ресурсів підприємства забезпечує процес виробництва протягом довготермінового періоду, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми, а інша частина перебуває у сфері виробництва і сфері обігу і повертається упродовж одного виробничого циклу. Відповідно перший вид ресурсів називають застосованими ресурсами, а другий – споживаними. Необхідно зазначити, що в діяльності підприємства спочатку наявні застосовані ресурси, а потім споживані. Застосовані ресурси поступово споживаються в процесі виробництва, тобто стають частково споживаними [10].

Задіяні в процесі діяльності підприємства ресурси, котрі зафіксовані в грошовій формі, формують його витрати. До речі, у П(С)БО 16 "Витрати" витрати і витрати на соціальні потреби не розглядаються як окремі види, а включаються загалом до загальновиробничих витрат підприємства [1].

Особливою рисою в торговельному підприємстві є наявність витрат обігу, які, своєю чергою, визначаються в сумі і рівні. Рівень витрат обігу обчислюється за формулою:

$$PBO = \sum BO / T * 100, \quad (1)$$

де: PBO – рівень витрат обігу; $\sum BO$ – сума витрат обігу; T – товарообіг.

Усі види затрат (витрат), залежно від економічного змісту обліковуються, аналізуються і плануються за елементами і статтями затрат [7]. Єдине для всіх підприємств групування затрат за елементами визначене Положенням про склад затрат. У ньому всі затрати об'єднані в п'ять основних груп (рис.):

Поділ затрат за елементами дає змогу виділити затрати живої й уречевленої праці, поглибити аналіз і дати більш об'єктивну оцінку результатів діяльності підприємства. Не всі питання господарської діяльності вирішуються на підставі групування затрат за елементами. Виникає потреба вимірювати затрати у вартісному вимірі. Витрати обігу представляють собою вартісну оцінку матеріальних, трудових і фінансових затрат. Для здійснення оперативного управління діяльністю підприємства здійснюють облік, аналіз і планування витрат обігу за номенклатурою статей. Саме кожна стаття витрат показує не тільки те, що розкодовані конкретні засоби, але й мету і вартісний вимір.

Отже, "витрати" – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживаних ресурсів, потрібних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Таке визначення терміна "витрати" є методологічною базою для їх класифікації та оцінки.

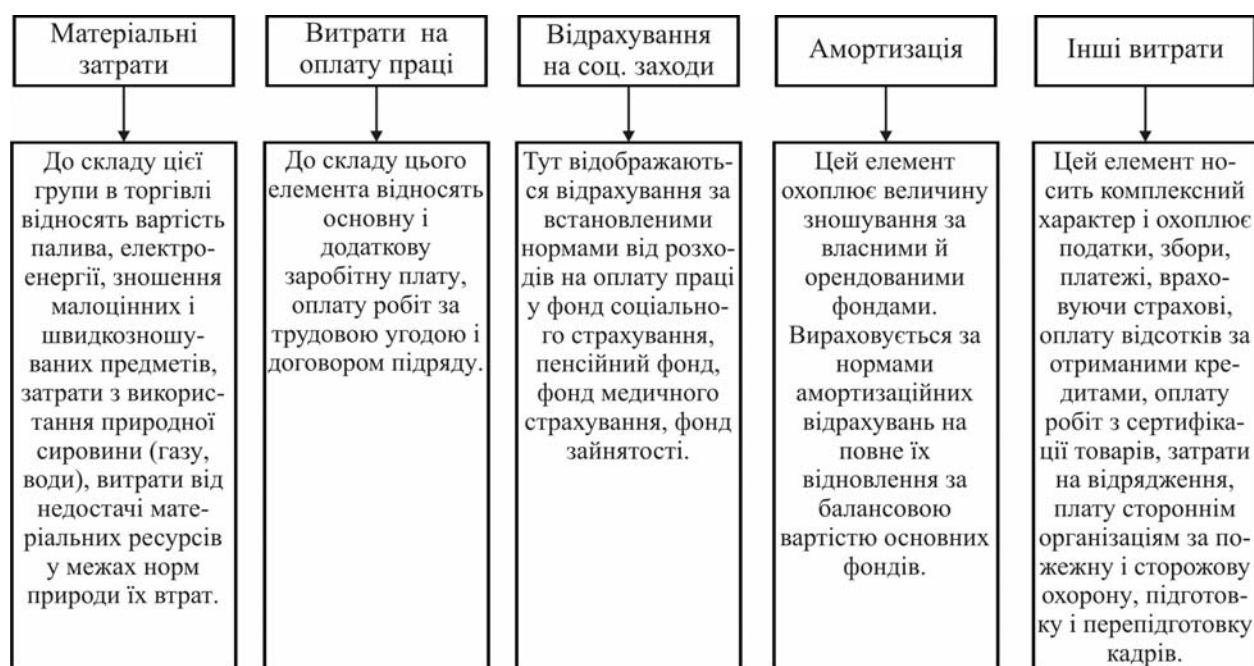

Рис. Групування затрат за елементами

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р., № 318.
2. Берзинь І.Э. Экономика фирмы. – М.: ИМПЭ, 1997. – 236 с.
3. Бланк І.А. Управление прибылью. – К.: Ника-Центр; Эльга, 1998. – 462 с.
4. Бондар І.Ю., Пахомов В.І. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції: Навч. посіб. – К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 2000. – 364 с.
5. Бухгалтерський словник/ За ред. проф. Ф.Ф. Бутниці. – Житомир: ПП "Рута", 2001.
6. Грещак М.Г. та ін. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посіб./ М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; за ред. М.Г. Грещак. – К.: КНЕУ, 2001. – 644 с.
7. Марцин В.С. Економіка торгівлі. – К.: Либідь. – 2008. – 238 с.
8. Матеріали семінару "Управління витратами", організованого Міжнародною Фінансовою Корпорацією в межах проекту Корпоративного Розвитку в Україні 22 травня 2003 р. в м. Кривому Розі.
9. Пожарицкая И.М., Пилатова Т.Н. Бухгалтерский подход к определению затрат// Экономика и управление. – 2004.
10. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства. Київ – 2006.
11. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – 2-ге вид., перероб. і доп./ О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зазюн, А.А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 346 с.
12. Юровский Б. Себестоимость продукции: Методические рекомендации по калькулированию// Энциклопедия бухгалтера и экономиста. – 2002. – С. 126-129.

УДК 330.332: 336.717

Доц. Л.Г. Кльоба – НУ "Львівська політехніка";

аспір. Р.Л. Кльоба – Університет банківської справи НБ України, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВОГО ПІДХОДУ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

В умовах складної конкурентної боротьби більшість банків застосовують маркетингові технології з метою отримання конкурентних переваг і закріплення за собою іміджу банку-новатора. До інноваційних банківських маркетингових технологій